

Els escenaris de l'òpera

Barcelona, i per extensió tàcita Catalunya, viu un moment de protagonisme operístic considerable. El fet òpera és al carrer amb una densitat desconeguda en els últims decennis.

Resulta difícil esbrinar en profunditat el perquè d'aquesta realitat. Hi ha raons objectives concretes —l'empenta donada a la gestió de l'emblemàtic Liceu per la incorporació de la iniciativa pública—. En tot cas, el fenomen va molt més enllà i no pot esgotar-se en aquest fet. Anècdotes categoritzadores i esdeveniments colpidors —malaltia de Josep Carreras— també fan pinya. I planant per damunt de tot, un corrent de proclivitat envers l'òpera que ha produït que aquesta manifestació, un dels símbols de decadència burgesa rotundament contestable fa la vintena d'anys del Maig francès per exemple, avui resulti un valor no sols incontestat sinó fins i tot aclamat pels mateixos valedors ideològics d'aquella generació. Entrar en disquisicions ens portaria cap a camins tan interessants i suggestius com inútils.

Caldria relativitzar, però, la importància del moment en comparació amb altres viscuts per aquesta Barcelona representativa. Falten dades objectives i fiables per a poder certificar amb solvència si el moment històric actual és més intensament operístic que altres. Sobre la base d'apriorismes més o menys objectivables m'atreviria a dir que no. Cal recordar —sense que la dada tingui valor definitiu— que en els anys vint Barcelona oferia sessions d'òpera no sols al Liceu sinó també a espais com l'Olympia i el Teatre Bosque. Eren temporades en què intervenien artistes de

vàlua de Mercè Capsir —gran figura de projecció internacional— o del tenor Antonio Marqués. L'esclat wagnerià de principis de segle constitueix una altra referència d'un moment la intensitat del qual suportaria, qui sap si amb avantatge, la comparació amb els nostres dies.

Cal centrar-se, però, en referències concretes d'aquest instant gran d'avui. Referències com l'increment progressiu del nombre de representacions al Teatre del Liceu, que ha arribat a la saturació de les seves possibilitats. Referències com el nivell d'ocupació, que frega el 90 per cent quan no el supera; o el protagonisme creixent de l'espectacle operístic als mitjans de comunicació. També la confirmació d'un circuit comarcal —fet d'una considerable importància— integrat per les ciutats de Sabadell, Girona, Lleida, Reus i Olesa. Cal parlar, òbviament, d'aquest projecte monumental de reforma tecnològica i d'ampliació d'espai de l'escenari, magatzems i seveis auxiliars, amb un cost que s'estima entre 5 i 6.000 milions de pessetes i l'execució del qual s'ha previst que comenci el pròxim mes de juliol. La relació continua amb aquestes noves possibilitats que procurarà l'esmentada reforma i que permetrà doblar el nombre de sessions anuals; i amb la possible consolidació del Teatre Tívoli com a segon teatre estable d'òpera de Barcelona, una vegada hagi acabat la seva funció substitutòria del

Liceu en l'any i mig de temps que es preveu que ha de tenir les portes tancades.

Són realitats d'un pes indiscutible a les quals caldria afegir la tòpica de l'insòlit nombre de grans veus de què pot presumir el Principat; una relació sobradament coneguda.

No obstant un panorama tan falaguer, aquest moment tan esclatant i obert a perspectives de gran abast no deixa d'oferir també interrogants d'indole variada.

Cal preguntar-se, així, si aquest increment d'espectadors que viu l'òpera a casa nostra significa, o és en vies de significar, l'eradicació del seu caràcter elitista. El tema és molt delicat i va farcit de matisos. No es pot rebutjar la hipòtesi que bona part dels nous incorporats —quart i cinquè pisos del Liceu a part— no siguin representants d'una elit. D'una nova elit, òbviament. De l'elit sorgida i afavorida per les noves condicions socials. L'elit dels *yuppies* i dels executius —industrials, financers o culturals—; l'elit de la nova classe política i de la nova burocràcia emparada en noves instàncies institucionals o en velles formalment reciclades al nou ordre polític i social imperant. En aquest context, el fet que a la sessió inaugural de temporada del Liceu del passat 4 de novembre es veiessin menys esmòquings i vestits llargs i pells que mai, podria tenir un valor simplement perifèric i indicatiu, més d'un nou estil que d'una autèntica nova realitat. Es-

brinar què hi ha de gra i de palla en l'actual procés inflacionari d'expectació operística constitueix un exercici altament estimulant.

En un altre ordre de coses, cal advertir que l'elevada inversió de la reforma del Liceu només es pot justificar

socialment si ve seguida d'un aprofitament intensiu de les noves possibilitats. O sigui, arribar a unes 200 sessions anuals. Això implica, entre altres realitats, un fort increment pressupostari de gestió ordinària que fàcilment pot passar dels 2.300 milions

anuals als 4.000 o més. El guarisme cal contemplar-lo al contrallum d'una societat potencialment usuària de 6 milions d'habitants, de la qual només una part difícilment quantificable, però ni de bon tros generalitzada, té assumida la incorporació de l'activitat liceística a la seva agenda amb uns mínims d'intensitat.

Cal preguntar-se, encara, si aquests nous reptes poden abordar-se sense que l'estat assumeixi, de forma decidida i com un fet natural que és, la capitalitat operística estatal de Barcelona. Tal com s'esdevé a Itàlia amb la consideració privilegiada de la Scala de Milà. El creixent protagonisme del Ministeri de Cultura i el futur del d'Obres Públiques acusen una nova sensibilitat que caldrà seguir. El primer dels esmentats ministeris s'ha previst que aporti la part més substancial entre totes les administracions en el pla d'eixugament del vell deute financer que té contret el Liceu i que supera els 2.000 milions de pessetes. Per la seva part, el MOPU finançarà amb molta probabilitat més d'una tercera part de les esmentades obres de reforma d'aquest teatre amb una xifra d'uns 2.000 milions de pessetes.

En aquesta enumeració d'interrogants cal preguntar-se si aquests nous reptes que es presenten a l'activitat operística —nou Liceu, possible teatre Tivoli, circuit comarcal ampliable— poden ser afrontats només amb el cabal de la sensibilitat present de la societat catalana. Una sensibilitat desenrotllada espontàniament i hereva d'una tradició que arranca dels temps de l'arxiduc Carles quan es va començar a representar òpera a Barcelona. Serà interessant constatar si

aquest patrimoni *natural* de sensibilitat és suficient per a atendre la futura nova dinàmica, sense emprendre una determinada tasca de divulgació i vulgarització de l'espectacle operístic. Tasca que, si sempre resulta necessària, les noves circumstàncies poden fer urgent. Tasca, també, que en aquest moment és duta a terme de forma implícita i pràcticament excloent pels mitjans de comunicació.

La nova perspectiva obre també interrogants en el pla qualitatiu. Un aspecte que també ha de ser abordat atenent la gradació d'intensitats a què obligaran les noves tipologies d'oferta i demanda. I en primer terme cal que el mateix Liceu faci un esforç rigorós de definició del que vol ser realment com a ens artístic personalitzat. He exposat uns elements contrapedadors a una imatge molt immediatament riallera, no per ofegar aquesta sinó per aprofitar-la. Per situar-la en un contexte de realisme que permeti treure'n partit de la capacitat de la seva potencial energia. Per explotar la seva dinàmica de cara a abordar la tasca irrenunciable d'establir les bases d'una autèntica política operística per al país, que exploti racionalment les enormes possibilitats de culturalització social que té aquesta manifestació artística.

La nova dinàmica que s'albira per a partir del mes de gener del 1992, quan reobri les portes el Liceu —més els altres elements en joc descrits en estat de consolidació—, constitueixen un repte que resultaria imperdonable desaproveitar. Si no es fa així, es cauria en el risc de convertir el tot operístic català en un luxe; com a tal escandalós.

Jaume Comellas

